

KELETI ÚJSÁG

Előfizetési árak:
 Egy hónapra . . . 9[—] korona
 Negyedévre . . . 26[—] korona
 Félévre . . . . . 56[—] korona
 Egész évre . . . . . 96[—] korona
 Egyes szám ára 40 fillér

Politikai napilap

Felelős szerkesztő: SZENTMIKLÓSI JÓZSEF

Megjelenik minden reggel

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Egyetem-utca 3. szám
 Telefonszám 694

Közleményeink utánnomása tilos

Németország elveszti a gyarmatokat

Bukarest, május 2

A „Viitorul” írja: Az előzetes békeszerződésnek a németeket érintő egyik feltétele lesz az is, hogy a németek az összes tengerentúli gyarmataikról le kell hogy mondjanak az öt szövetséges nagyhatalom: az Egyesült Államok, Franciaország, Anglia, Olaszország és Japán javára. Az előzetes békeszerződés nem fog végleges intézkedéseket tartalmazni ezeket a gyarmatokat illetően. A hovatartozás kérdése felett való döntés előtt a gyarmatokat megszálló nagyhatalmaknak módjukban fog állani, hogy azokat a legutóbbi német befolyástól mentesítsék.

**

Német nyilatkozatok a kemény békéről

Bukarest, május 2

A „Viitorul” írja: A független „Freiheit” cikkírója Karl Kautsky kizártnak tartja, hogy a németek olyan békét fogadhatnának el, a mely nem a megegyezés alapján jött létre, mert ez tiltakozásokra adna okot, a melyet a proletárdemokraták Internacionálja támogatna. — Teodor Wolf a „Berliner Tagblatt”-ban Kautsky kijelentésére válaszképpen rámutat, hogy a békeszerződés aláírásának megtagadása nem a nacionalisták felfogásának az eredménye volna, mert azok, akik az elfogadhatatlan feltételek aláírásának a megtagadása mellett állástfoglaltak, nem nacionalisták. A demokraták elutasítanak egy szerencsétlen szerződést. Minden értelmes ember kívánsága az, hogy a békeszerződést mielőbb írják alá és csak ha valamelyik feltételnek a teljesítése reménytelennek látszik, akkor lehet és kell megtagadni a szerződés aláírását. — A „Vorwärts” azt írja, hogy azokat a feltételeket, a melyek a nép megsemmisülését vonják maguk után, el fogja törölni maga a történelem, a nép pedig tovább fog élni.

**

Francia lap Románia helyzetéről

Bukarest, május 2

Az „Indreptarea” írja: Az „Eclair” cikket közöl a román frontról. A cikk címe: „Mi történik a román fronton?” Írója kifejti, hogy Romániának három körülménnyel kell számolnia. Ezek: a bolsevikiek inváziója, a magyarok részéről fenyegető veszedelem és a bolgár forradalom. Románia megérti a nehéz helyzetet, de nem csügged, kész a bolsevik invázió ellen harcolni. Ma Románia a magyar veszedelem elhárításával van elfoglalva; Angliát és Franciaországot csak arra kéri, hogy a bolgár veszedelem ellen nyújtsanak biztosítékot. Románia eleget áldozott a szövetségesekért és ezért protektorátának Franciaországnak segítségére kell sietnie. Ugyanakkor azonban a többi szövetségesek is kötelesek támogatni.

**

Beszélgetés Wekerlével, Szterényivel, Szurmayval

**

Szterényi beteg — Wekerle nyilatkozata — Szurmay elvből nem ad intervju

Arad, május 2

Wekerle Sándor, Szterényi József, Szurmay Sándor — mint köztudott — már hetek óta a bolsevik kormány gyűjtőfogházában ülnek.

Egy újságíró meglátogatta a napokban a gyűjtőfogház rabjait és beszélgetett az egykori exellenccsokkal. A látogatásról az intervju szerzője, a következőkben számol be:

Szterényi beteg

Szterényi József éppen vendégtől bucsuzott, mikor fölkerestem. A folyosón sétált botjára támaszkodva, de amikor bemutatkoztam és intervju-t kértem, rekedt hangon tiltakozott:

— Nem szabad beszélnem, az orvos megtiltotta. Nagyon beteg vagyok, vesevérzésem van és légcsőhurutom. Orvos kísért fel Szentgothárdra idáig. Nagyon kell vigyázni magamra. Most is csak azért sétálok itt künn, mert a kályhacsövet igazítják a szobámban. Ne haragudjon, de nem beszélhetek többet.

Kezet nyújtott és elbicegett, mint egy álom.

Wekerle nyilatkozata

Wekerle Sándort — cellájában kerestem föl. A volt kormányelnök a következőket mondotta:

— Nem értem, hogy miért tartóztattak le — éppen engem, aki egész életemben mindig progresszív voltam. Hiszen ami szociális intézkedés ebben az országban történt, az mind az én nevemhez fűződik. Én szabályoztattam először a vasárnapi munkaszünetet, én vetettem fel a progresszív adók eszméjét. Hát az örökösödési adót ki hozta be? Javaslatom az örökösödés megszorításáról még most is ott fekszik valahol a képviselőházban, bizony már másfél esztendeje. Nekem a munkásság csak hálás lehet; egész életemben iparfejlesztéssel foglalkoztam, elég megtámadtatásban volt részem ezért agrár részről. És hogyan támadtak akkor, amikor először szóltam a sztrájkjogról? Nem is értették, hogy mi az, azt hitték, hogy valami borzasztóság. Az én nevemhez fűződik minden szociális egészségügyi intézkedés. Egész fiatal koromban én csináltam meg a rabsegélyzőegylet tervezetét és mikor miniszter lettem, azt pénzügyileg is megalapoztam. Az ilyen embert, mint én, ha megöregszik, méltatni szokás, nem büntetni, még akkor is, ha az ideák tovább fejlődnek. Az előmunkásokat az utókor mindig meg szokta becsülni . . .

Dolgoztam, mint egy marha . . .

Kissé szomorúan tette hozzá Wekerle, hogy „most ugalátszik, nem úgy van.” Bus rezignációval folytatta, hátradölvé a bársony karosszékekben:

— Dolgoztam mint egy marha és most ez van belőle. Mert én mindig demokrata voltam, lehettem volna gróf, vannak olyan kitüntetésem, hogy simán megkaptam volna ezt a címet, de nem kellett. És jegyezze meg, hogy én sohasem voltam kapitalista: félmillió dollár-összegettel hívtak pénztintézetekhez. Mikor először megbuktam, a Hansemann mindenféle ajánlatokat tett . . . És hívtak máshová is, de én független akartam maradni. Nem fogadtam el állást pénztintézetknél. Könnyű azoknak nem kapitalistának lenni, akiket sohasem kínáltak meg; bezzeg engem kínáltak. De távol tartottam magamat a kapitalizmustól. Megjegyzem, most is ezt vallom, hogy a kapitalizmusra szükség van, anélkül nem lehet termelni. Majd ezek is rá fognak jönni . . .

— Ha hagytak volna dolgozni, különbeket csináltam volna, mint ezek. De nem hagytak. A választójogot tolták előtérbe — én többet hoztam volna abban is akárkinél, de nem lehetett akkor választatni. Ezt különben nagyon jól tudták. Igaz, én nagyon féltem a választásoktól: olyan Tisza-többség jött volna ki belőle, hogy na! . . .

Vázsonyi csalt . . .

Nem álltam meg, hogy ne emlékezzem Wekerlét a Tiszával való rendszeres és kártékony együttműködésre és arra, hogy volt idő, amikor nem félt olyan nagyon a Tiszatöbbségtől, mint azt most utólag hangoztatja. Wekerle azonban tagadta, hogy őt Tisza egyáltalán támogatta:

— Szépen támogattak engem. A választójognál is nyitva hagytuk a négy elemi kérdését, mégis levelet írt minden egyes pártelnöknek, hogy szavazzanak a négy iskola ellen. A női választójogot is leszavaztatta, igaz, hogy az úgy is megbukott volna: Vázsonyi, aki a törvényjavaslatot készítette, maga se akarta komolyan. Ha békét hagytak volna nekem, ha nem csináltak volna egy ilyen ramazurit, nem lennének most ezek a dolgok. Egyet elősmerek, hogy mindig nacionalista voltam. Jó, jó, de azért nem bántottam a nemzetiségeket. Azt hangoztattam, hogy a magyar nyelvoktatásra alkalmat kell nyújtani, nem pedig kényszert alkalmazni.

Hálátlan komizság!

Wekerle annyira tűzbe jött, hogy végre dühösen kitört:

— Megmondom aperte: hálátlan komizság, amit velem végbevisznek. Hát veszélyes vagyok én? akarok én szövetkezni, — mit tudom, — a királylyal? Nem, nem, a királyról ne írjon, őt nem akarom bántani. Ő nem tehet semmiről, mindig is békebarát volt. Inkább nagyon is békét akart. Ha jött egy vigéc, hogy neki antant-összekötései vannak, azzal is szóbaállt; azt is elküldte volna, hogy csak készítse elő valahogy a békét. De azért nem csinált ostobaságokat. Az a bizonyos pármái levél se úgy volt, ahogy tudják. Talán tovább ment, mint a külügyminisztere, de volt alapja, tudta, hogy a németek is hajlandók lennének bizonyos engedményekre. Csunyan rágalmaznak minket. Mi vagyunk a háboru okai? Nevelés-egés dolog . . . Vilmos császárra is mindent ráfognak. Igaz, hogy azt az Elzászt nem akarta odaadni . . .

Nem vagyok bűnös . . .

Wekerle megbánta, hogy ennyit is mondott és óvatosan hozzátette, hogy ezt csak hallomásból tudja, mert nem volt ott.

— És hogy lehet engem felelőssé tenni a háborúért? Én már megakadályoztam háborukat . . . Mikor Conrád be akart vonulni Boszniába, én vettem neki gáncsot Aehrenthallal. Mit vehetnek az én szememre? Egész életemben a legszerényebben éltem. Persze, amikor miniszterelnök voltam, akkor nagy személyzetet kellett tartanom és amikor megbuktam, nem bocsáthattam el rögtön a cselédségemet, mint Szapáry Gyula. Ezt ne írja bele, mert nem akarom Szapáryt bántani, de ő így szokta csinálni. Ki adott nekem választási célra egy krajcárt? Az ilyesmit nem veszik figyelembe, pedig voltak itt nem tiszta választások is. Nézze, nekem hivatalos lapom sohse volt. Volt egy sajtóosztályom, de avval sem szoktam szóbaállni. Azt sem értem, hogy mit akarnak ezzel a Szterényivel. Hiszen ő a legnagyobb szocialista. Igaz, a királylyal jóba voltak, a királylyal kétszer is felléptek ellenem, de nem haragszom rá. Őt sem tartom bűnösnek, magamat sem. Nem is menekültem el, pedig illetékes helyről figyelmeztettek, mielőtt még ez a kormány megalakult volna.

Bucsut vettem a volt kegyelmes urtól, aki felvette a kabátját és kikísért a folyosóra. Mikor az íróasztal mellett elmentünk, rámutatott egy nagy könyvcsomóra: „A képviselőházi beszédeimet olvasson, azon mulatok, hogy helyeselték nekem akkor.” Messze jártam, amikor még utánam kiáltott:

— Gyalázatos hálátlanság, ami velem történik.

Szurmay bárónál

Az egykori generális-miniszter lodenruhában fogadott. Elegáns bricseszével és turistaharisnyájával a kályha előtt térdel, befutni

igyekezett. Mikor bemutatkoztam neki, egészen vörös lett a dühtől. Hidegen és tartózkodóan jelentette ki, hogy nem nyilatkozik. Bátorkodtam megkérdezni, hogy mi készíti erre az elhatározásra.

— Nem szabad nyilatkoznom, — felelt Szurmay, idegesen simogatva angolosan nyírott szőke bajuszát, — csak az igazgatóság engedélyével fogadhatok látogatókat.

Biztosítottam az excellenciás urat, hogy az igazgatóság engedélyével látogatom meg.

— Tessék erről egy írást hozni, vagy legjobb lesz, ha valaki személyesen ide kíséri Önt.

A gyűjtőfogház jelen volt tisztviselője közbeszólt:

— Én kísértem ide a szerkesztő urat és igazolom, hogy van engedélye a látogatásra.

Szurmay még mindig nem adta be a derekát és makacsul kijelentette, hogy ő nem is ismeri a tisztviselőt. Mikor azonban kiderült, hogy többször volt már szerencsésük hivatalosan egymáshoz, a volt honvédelmi miniszter végre mégis kénytelen volt kirukkolni az őszinte válasszal:

— Mégse nyilatkozom, elvből nem szoktam interjúkat adni.

Udvariasan meghajolt, kezét nyújtott és tovább tömte a kályhát.

Mednyánszky László meghalt

Arad, május 2

(A „Keleti Újság” tudósítójától.)

A magyar művészetnek nagy halottja van: legegényebb és legfinomabb festőink egyike, Mednyánszky László hatvanhét éves korában bécsi műtermében meghalt. Az alkonyatnak és ködnek, a melankolikus nádasoknak és a téli tájak fehér pompájának volt poétája Mednyánszky. Motivumaiban nem kereste a változatosságot, hangszerén kevés volt a hur: gyakran esett ismétlésekbe és ezert kissé egyhangúnak hatott művészete. Szerencsés pillanatokban azonban a letompított színek, színfoltok és a szelid vonalak csodálatosan finom és tiszta melódiává fonódtak össze. Erőben lendületesen, a hang tömörségében és érces zengésében Mednyánszky nem vetekedhetett a nagy impresszionistákkal. De nem egyszerű a régi zenélőórák halk, szelid dallama csendült ki képeiből. Kevés eszközzel dolgozott Mednyánszky, azonban két-három színárnyalattal két-három vonalakkal tartalmassá és gazdaggá tudta tenni alkotásait. Sokat tanult a japán fametszetektől és ez főleg grafikai munkáin látszott meg, amelyek gyakran értek el monumentális hatást, természetes nagyvonalúsággal és karakterisztikus szükségzavusággal. Mint ember egészen különös és rendkívül rokonszenves volt Mednyánszky. A háborús éveket kinn töltötte a lövészárkokban, mint hadifestő és művészársainak nagy megdöbbenésére fehér ruhában nyugodtan festegette a legexponáltabb helyeken. Pedig képei nem vettek tudomást a háboru borzalmairól és csak a tájék békés, szelid szépségét keresték. Mednyánszky megvetette az életet, megvetette a dicsőséget és megvetette a pénzt. Az év egy részét már régen Bécsben töltötte és gyakran egyszerűen otthagya egyik vagy másik műtermében elkészült képeit, amelyek nem érdekelték többé. Sokat foglalkozott Buddha tanításával és sok tekintetben Buddha hívévé szegődött. A fakirok igénytelenségével élte le életét és a fakirok erős hitével imádtá művészetét.

**

A németek Versaillesban

**

Megérkezett a német delegáció — Clemenceau személyesen adja át a feltételeket — Május tizenötödikéig el kell fogadni a feltételeket

Talán-talán, ha igaz, ha igaz: május 15-re béke lesz... A német delegáció immár Versaillesban van és ha Wilson akarata győzött, a megfeszített Európa lekerül a keresztfáról nemsokára.

Részletes hireink a következők:

Bukarest, május 2

A „Dacia” jelenti: Az első 32 vagonból álló vonat vasárnap délután 3 órakor elhagyta Berlint s a német delegátusokat Braunschweig, Magdeburgon, Hannoveren és Kölnön át Versaillesbe vitték. Kölnben átvették a vonatvezetést a franciák és Charlewin, Brüsszel és Maubeugeon át vitték őket Versaillesbe, hová hétfőn este 7 órakor megérkeztek.

A német delegációval negyven német távirász hivatalnok is Versaillesbe érkezett, hogy állandóan rendelkezésre álljon. Valószínű, hogy rövidíteni fognak a németeknek átnyújtott szövegen. Az 1871. i tárgyalások hat napig tartottak. A németek javaslatot fognak tenni

az általuk kifejtett népszövetségi egyezségekre is. Az átnyújtást követő napon a sajtónak is átadják a békefeltételek kivonatát.

Clemenceau személyesen adja át a béke-tervezetet

Bukarest, május 2

A „Viitorul” írja: A békeszerződés tervezetét a német delegátusoknak ma délután vagy holnap reggel nyújtják át. Clemenceau miniszterelnök személyesen adja át a szerződést Brockdorf-Ranzau német miniszternek. Az előzetes békeszerződés dolgában a sajtó holnapig nem nyerhet semmi értesülést.

Május 15-ig el kell fogadni a békét

Páris, május 2

A „Temps” értesülése szerint a szövetséges hatalmak úgy határoztak, hogy legfeljebb május 15-ig várnak, hogy a németek elfogadják-e a békefeltételeket, vagy sem?

A debreceni terror újabb adatai

**

Polgárok csatája a kommün sisakosaival — Hét halott, rengeteg sebesült — A volt kolozsvári kerületi parancsnokság sorsa

Kolozsvár, május 2

(Saj. tud.) A magyar kerületi parancsnokságról, mely január első napjaiban elköltözött Kolozsvárról, régóta nem érkezett hír hozzánk. Annyit tudunk, hogy előbb Bánffyhunyon, majd Nagyváradon, végül Debrecenben tartózkodott a parancsnokság, de a kommunista uralom kezdete óta teljesen elvesztették sorsát szemünk elől.

Ma egy leszerelt tartalékos tiszt érkezett Kolozsvárra, aki a legutóbbi időig a parancsnokság kötelékében szolgált és aki csak a megszállás következtében utazhatott haza végre aggódó családjához. A terror uralma alatt, hogy mi történt a parancsnoksággal, az illető így mondotta el munkatársunknak.

— A kerületnek, mint ismeretes, utoljára Kratochwill Károly ezredes volt a parancsnoka, aki azonban a kommün beköszöntekor átvette a székely hadosztály parancsnokságát és a hadműveleti osztállyal új állomáshelyére vonult. Így árván maradt a kerület, csak lényegtelen bürokratikai dolgok még Debrecenben, mint a segédhivatal, a személyes ügyek osztálya és a hadbiztonság. A tisztok természetesen parancsra leszedték disztinkcióikat és dologtalanul lézengtek az irodákban, mert hiszen nem volt alárendelt csapat, akiről gondoskodni kellett volna. Ez a dologtalan állapot azonban egyenesen a hadügyi népbiztonság akaratából állott be. Az erdélyi kerületet mindig, már a Berinkey-rezsim alatt is a reakció főfőszékének tekintették és már abban az órában nem egyszerű tettek arra kísérletet, hogy feloszlássák.

Nyíltan sohase mertek fellépni ellene teljes eréllyel, inkább a lassu halált választották számára. Kivettek a kezéből minden admi-

nisztrációs tevékenységet, így például az autót a székely, a lovakat a kassai kerületből kellett igényelnünk, ujoncozással se foglalkoztunk már. Az összes csapat, amivel még rendelkezünk, egy ötven főből álló székely különítmény volt, ez teljesítette a szükséges őrszolgálatot. Eleinte teljesen megbízható volt, utóbb a kommunista tulkapások az ő fegyelmüket is megingatták. Így tengett-lengett a valaha nagytevékenységű apparátus, egy fiatal főhadnagy vezetése alatt, teljesen elvágva a világtól. A hajdan olyan nyugtalan telefonkészülékek napokig nem alkalmatlankodtak a hívó csengéssel.

Se a külügyi kormány, se a hadosztály nem zaklatott minket, mi pedig hiába kerestük velük az összeköttetést. A változatosság kedvéért

le is tartóztatták az egész tisztikart,

de persze alap nem lévén, hamarosan szabadlábra is helyezték.

Izgalmas változást hozott Nagypéntek napja. Ekkor történt ugyanis, hogy egy négyszáz főből álló „Nemzetközi Vörös Zászlóalj”, legnagyobb részben bécsi, osztrák kommunisták, megérkeztek a városba azzal a rendeltetéssel, hogy a rendőrséget pótló „Vörös Őrség”-et, melyről olyan információkat szereztek odafenn, hogy a reakció szolgálatában áll — lefegyverezzék. Impozáns volt a szemre bonthatatlan és fegyelmetlen látszó angol sisakos nemzetközies csapata, mely szabályszerű haditagozásban, elővéddel, főcsapattal és utóvéddel vonult végig az utcákon. Épen az én lakásom előtt volt a csapat zöme, mikor házak tetejéről, ablakokból

polgárok golyói repültek soraik közé,

egy elesett, a többi, a falsnx pilálat alatt megbomlott. Egyesek hasravágódtak, mások kapualjában kerestek menedéket. Erre párás utcai harc keletkezett, gépfegyverek kattogtak, golyók süvítették. Nálam éppen vendégek voltak, mikor egy golyó közvetlen a társaság tagjainak orra előtt repült el és belevágódott a fehérneműs szekrénybe. Ezt a golyót egyébként itt hordom a zsebemben, mint „debreceni emléket”.

— A harc eredménye a terroristák részéről hét halott és egy sebesült lett. A mentők 35 civilt szállítottak be a kórházakba, aszszonyt, férfit, gyereket vegyesen, hogy hányat közülök holtan, azt pontosan nem tudom. Végre sikerült a terror katonáinak urrá lenni a helyzet fölött, a „Vörös Őrséget” lefegyverezték, a kerületet is kapacitálták, hogy tegye le a fegyvert, de a főhadnagy-parancsnok erélyes tiltakozására ettől a szándéktól elállottak.

— Azután egymást kergették az események. Az utcákon napokon át rendetlenül, szétszórva bolsevik csapatok vonultak vissza, végül bevonultak a románok. A kerület ellenben a hadügyi vezetés egyszerűen Debrecenben felejtette. Várt, várta az elvonulási parancsot, de bizony azt várhatta. Így azután a román hadsereg gondoskodott további sorsáról.

Sok, sok szó...

Bukarest, május 2

Az „Adeverul” írja: Párisból jelentik, hogy a békeszerződés 75.000 szót foglal magában. Egy külön szerződés tartalmazza azokat a vezérfonalakat, amelyekre a csatolt jegyzőkönyvek felvételénél tekintettel voltak a Népszövetség megszervezésének a tárgyalásainál. Ezt a szerződést a békeszerződéssel egyidejűleg kell Németországnak aláírnia. A hadseregekre, aviatikára és hajórajokra vonatkozó rész 12.000 szót foglal magában. Ugyanennyi szót tartalmaz a hadikárok helyreállítására vonatkozó rész.

**

Szentpétervár kenyeret és békét követel

Bukarest, május 2

A „Viitorul” írja: Heisingforsból jelentik, hogy Szentpétervárt a zavargások tartanak. A munkások pártkülönbség nélkül olyan kormányt követelnek, amely a kenyeret és a békét biztosítja. Mindenki szidja a terrort. A vidéken eszközölt nagyszámú letartóztatások újabb munkás-zavargásokat okoztak.

**

Liebkecht és Luxemburg gyilkosai a bíróság előtt

Bukarest, május 2

Az „Adeverul” írja: Liebkecht és Luxemburg Róza gyilkosai ügyében május 8-án lesz a főtárgyalás a haditörvényszéken. A főtárgyalást a régi moabiti törvényszék helyiségében fogják megtartani.

**

Wilsont köszönti a munkásság

Bukarest, május 2

Az „Izbanda” írja: A nemzetközi munkás-konföderáció kiáltványt intézett Wilsonhoz, amelyben üdvözli — elvei mellett való rendíthetetlen kitartásáért és a népek békéje érdekében közzétett 14 pontja fenntartásában támogatásáról biztosítja.

**